

پنجابی

سوال نمبر 1:

جواب

1188-1280

اول شیخ فرید شکر گنج، عارف اہل ولایت

تکلیف محض زبان ادب دی، راہ پیر راہ پلایت

تعارف:

بابا فرید گنج شکر پنجابی زبان دے پیدے تے باقاعدہ شاعریش۔ آپ دی شاعری وچ اخلاقیات دا بھون انہارے۔ آپ دے دور وچ لوگ جہاں کت دیاں پینیریاں وچ ڈوبے بیوئے سن تے آپ نے اخلاقیات دا درس دے کے لوکاں نو پینیریاں توں روشنی دی طرفے کے آئے۔ اصل نان مسعود سی۔ فرید الدین تے گنج شکر او پیناں دے القابات سن پرا او گنج شکر دے لقب توں زیادہ مشہور بیوئے۔ ملتان دے بیٹے قہر کوٹھوال وچ 1188 نوں پیدا بیوئے او پیناں دے والد دانا جمال الدین سلیمان سی والدہ دانا فرسمی بی سی۔ مڈھلی تعلیم والدہ محترمہ کوں حاصل کیتی تے دینی تعلیم آید مدرسہ وچ حاصل کیتی۔ ان دن اپنے استاد کوں قرآن "نافع" تفسیر پڑھ رہے سن تے اچانک حضرت نختیار کانی دی آمد بیوئی۔ او پیناں نے گنج شکر کوں پوچھا کہ ارے تفسیر توں کوئی فائدہ دیوں گی تے فرید گنج شکر نے او پیناں ول ویکوئے آکھا

۱۱۱
 اے لفسیر فائدہ دیوے نہ دیوے ہر توادی خارت کولو
 مینوں نفع حاصل بیوے کا فرحتہ سلسلے نالی مسئلہ
 بیوے کے فرملتان درے بیڑے اجودھن موجودہ یاں
 یمن رہائش اختیار کیتی تے دعوت و تبلیغ دا
 کم شروع کیتا۔ آپ نے اپنی شاعری دے ذریعے
 لوگان نوں مسلمان کیتا

شکوٹ فرید وچ انسانیت دا درس:

بابا فرید نے کئی قصیاں وچ طبع آزمائی کیتی جس
 وچ دو بیڑے وغیرہ شامل نیں پر اوہ مشہور زیادہ شکوٹ
 دی صنف وچ بیوٹے اویناں گھو صوفی شاعر وی آکھیا
 جاندا اے۔ اویناں دی زبان سادہ تے عام فہم ہے
 جیویں ان بیڑے بندہ وی بیڑے جینگے پھر بقول
 علیجو جاندا اے۔

تصوف -

بابا فرید صوفی شاعر سن۔ صوفی اصل
 شخص نوں آکھدے نہ جہڑا دنیاں دی شان گمان
 مٹی بے نیاز بیوے۔ ایس دنیا دی ریل پیل
 اس دے بیڑے سوارے کھوئے دعوت دے کج
 نی بیوندی۔ بابا فرید نوں ظاہری تے
 منافقت نالی ویل سی۔ ایس دا اظہار اویناں

۱۱۱
تھے کئی تھیں اپنی شاعری کے درجہ کے ساتھ - درجہ خلیل
ونگی ویکھو

فرید کوئی مسٹر
فرید روٹی بی بی کا فقہ دی تے اورن مسٹر اعلم
جنہیں کھاری جو بیڑی گھڑ سہیں گے درگھو

بابا فرید اک درویش انسان سن
اوریناں نوں ارے دنیا دی ظاہری شان وشوکت ووج
کوئی خاص رگاؤ بیداری ہو یا سی۔ ایسی و جہاں کہ
اوریناں رے اپنی شاعری ووج ایس دا اظہار وی گننا
اے۔

وحدت الوجود:

وحدت الوجود پر صوفی شاعری شاعری

دراگر کیوندا اے۔ ایس دی ابتدا ابن عربی گزویوٹی،

ایس فرقہ درے نوک پر چہتر نوں ائمہ اک

روپ آکھدے ہیں۔ - پہاڑ، نیرا دریا اے سب مختلف

روپ ہیں۔ بابا فرید وی ایس فرقہ نال تعلق

آکھدے سن۔ ایس دا پتہ اوریناں دی شاعری

توں لگدا اے۔ ونگی ویکھو

فرید الخالق خالق میں خلاق و سرب برابر
منہ کس نوں آکھدے جان لسن بن کوئی نابز

غور تکبیری نفلدیا:

قرآن پاک وچ وی کئی مقام
 تکبیرنوں بڑا برا فعل آکھیا گیا اے۔ قرآن وچ وی
 آندا اے کہ زکین بھرا کتر اکتے نہ جلو، بابا فرید
 وی تکبیرتے غرور دے ویری سس۔ درج خلی
 ونگی ویکھو:

فرید اسمیں ہوں منج کمرنگی نگی کر لکھ
 بھرے خزانہ بھر دے ہوں سماویں مولیوں

آخرت ہی فکر:

پیر صوفی دے نزدیک دنیا داری تے اے
 شماریاں چینراں بیکار بیوندیاں نے، قرآن مجید وی
 آندا اے کہ "کہ کیا تو خیال کسراں ایں کہ اسی تینوں
 ایں بنا دیتا تے تو لوٹ کھسوٹ دے ول نی آویں گا۔" (مؤمنون ۱۱۵)
 آخرت دی فکر پیر صوفی نوں کھاٹے جانندی اے،
 بابا فرید وی آخرت دا بھرواں درس دیندے رہن
 ونگی ویکھو:

ویکھو فرید اچھو قیامت پیری دا رومی بیوی کھور
 اگر نیڑے آکھیا تے پھارہ گیا دور

دنیا دی بے ثنائی:

بابا فرید صوفی شاعر سن تے صوفی شعراء دے نزدیک
دنیا کوئی حیثیت نی رکھدی قرآن و مجوی ایس دا بھرواں
اظہار ہے۔

اے دنیا دی زندگی سواٹے دھوکے دے کچھ نی۔ القرآن
بابا فریدی لوکاں نوں ایس دا بھرواں درس دیندے نظر
آندے تے کہ لوکو ایس دنیا نوں اپنی منزل نہ بنا لیا بلکہ
دنیا کج وی حیثیت نی رکھدی، ونگی ملاحظہ کرو

کوئی منڈ پ ماڑیاں ایت نہ لائیں جت
مٹی پئی الو توں کوئی نہ ٹھوسی مت

مہر شدہ ذکر:

بابا فرید نے مہر شدہ ذکر لوڑ دا بھرواں اظہار
کیا اے۔ مہر شدہ حق بغیر منزل یا نا ایہنا سوکھا کم نی
انسان نوں ہر وقت آکر مہر شدہ ذکر تلاش رہندی اے
جیہڑا ایس نوں بند منزل بند بجاوے۔ مہر شدہ
بغیر اے کم اوکھا میو جاندا

مہر شدہ فرید اسوای سرور ڈھونڈے جنہوں بکھاریاں
جیہڑے ڈھونڈے کیا ہون جیہڑے بے نیو

بیشکھا کھنڈا انا ہے کہ اس کا

لوٹے سچ دھرم جھوٹ نہ لوٹے
جوگرد سے وارث مریدان جو لیتے

نہایتاں دی بھرمار:

یابا فرید دی شاعری ورج نہایتاں دی
بھرمار ہے لیرتھاں کوئی نہ کوئی نہایتاں کیتی نظر آندی ہے

فرید ہرے دا جھلا کر غصہ میں نہ بندھا
وہی روگ نہ گدااے بے سبھی کج بھارے

ذات دی نفی:

صوفی پوراں دی نزدیک انسان دی
ذات کوئی ایہیتہ فی رکھدی سگوں انساناں اکریا جن
کے فقیر منٹش بیوندا اے ذات دی نفی ہی بند ایسی
جیناں جیندی انساناں نوں فقر و فقر دی دولت نال
مالا مال کر دی اے - بابا غریب نے وی اپنے آپ نوں
اکر فقیر غانا کہہ دیتا اے۔ ونگی ردا حرف کر

فرید کارے مہرے کپڑے کالابند ماویس
گناہاں بھریاں میں لوک کہیں درویش

استقامت:

بابا فرید اپنی شاعری و سچ کئی مقام
 استقامت کا درس دینے کے لئے نظر آئے ہیں
 ملاحظہ کرو
 کبھی سکھ کے گھرانے کا پانی پیئے
 دیکھو پیراٹی جو پڑی نہ تیرا وہیل جیس

گماز دی استقامت:

بابا فرید گماز دی استقامت پر زور دینے کے
 لئے نظر آئے ہیں۔ گماز دینا جو بنیادی چیز ہے
 گماز دینے کے بغیر دین مگمل نہیں۔

اٹھ فرید اور سوساز صبح گماز گزار
 جو سوساز میں نہ دیکھے اور سوساز آباد
 ایس طرح پیکر (و جی ونگی وی ملاحظہ کرو)

اٹھ فرید استقامت جلا و درے میں
 تو سوار بجا کر تیری خاوندے نال پریت
 سچائی:

بابا فرید نے اپنی شاعری کے ذریعے سچائی کا سبق
 دیا ہے۔ سچائی ایک لافانی عمل ہے۔ سچائی پیکر ایسا
 عمل ہے جس کے پیر عمل کرنے انسان نجات حاصل
 کر سکتا ہے۔

لوٹے سے سچ دھرم جھوٹ نہ ہوئیے
جو گد سے واٹ لہریاں جوئیے

مکری گل

بقول پیرا سنگھو پدم ناتا فرید در اکلام
بنجانی دی پیرانی پیر یاد گار نشانی اے۔ بابا فریدی
شاعری درے تبصرہ کو یاں خراکٹر عنفران سید
بیوراں لکھا

ایہاں دی علمی قابلیت در اظہار خواجہ
معین الدین چشتی بیوراں وی کیٹا اے۔ بابا جی فارسی
تے اردو شعر آکھ پین جنہاں وج محبت الہی مخلوق
نال بیارتے درویشاں۔ مہلکاں نظر آندیاں ہن۔

سوانح و اہانت شاہ دی پیر نوں پنجاب دا انسا نیکلو
بیٹھا کھیا جاندا اے۔ کیہا اہیہ گل تھوڈا اے

تعارف:

وارث شاہ عہرہ پنجابی زبان دے منہ پر منہ شاعر
پنیا اویناں دی پیر نوں ادبیات عالیہ وچ شمار کیتا جاندا
اے۔ وارث شاہ دا باقی شاعراں ورتوں جن تے بدائش
دا کوئی خاص پتر فی جل سکیا۔ وارث شاہ دے اک
شعر توں اویناں دی جائے ملدے بدائش دا اندازہ

لایا جا سکدا اے۔
وارث شاہ ویشک چند مارے دا تے شاگرد شیخ محمد خواجہ اے

ایس توں اندازہ لایا جا سکدا اے کہ

وارث شاہ چند یا لہ شیخ پورہ دے رہائشی سن۔

اویناں نے تعلیم قصور دے عالم غلام مصطفیٰ

محمدوم قصوری کو لو حاصل کیتی۔ دینی تعلیم

مگروں پاک پتن بابا فرید کو نوں حاصل کرن تھئے۔

والیسی پر پاک پتن دے اک گاؤں ملکہ کھول

پانس دے مسجد دے امام بن گئے تے قصہ پیر شاہ

تخلیق کیتا۔

کھول پانس دا ملکہ مشہور ملکہ شاعر تھیا یاراں واسطے میں

وارث شاہ قصہ پیر دے کھن دی وجہ

اپنے دوستان نوں قرار دینے لکھن۔

قصہ پیر الہا نیکلو بیڈیا آف پنجاب:

الہا نیکلو بیڈیا آف پنجاب کی کتابوں کے بارے میں
 جاننا کہ چہرے اور جگہ کے بارے میں لوگوں کی
 تہذیب و ثقافت، رنگ و کھانسی، رسم و رواج اور
 پتہ لگانا اور وراثت شاہ دی پیر ورج
 پنجاب اور سارا کلیم نظر آتا ہے۔ حسین شاہ
 قصہ پیر الہا نیکلو بیڈیا آف پنجاب کے بارے میں
 آگے دیکھیں

اللہ نے کرنے کے لیے پنجاب اپنی شکل گواہ
 کی ہے۔ وراثت شاہ دی پیر سامنے رہے تے پیر دی
 گوہ بن کے سارے پنجاب دی شکل آویں کے روپ
 ورج لسانی جاسکری اور چہرہ پنجاب اور اصل روپ
 کے

وراثت شاہ نے قصہ پیر تخلیق کر کے پنجاب اور
 سارا کلیم اور قصہ ورج سمجھو دتا ہے۔ ۱۹۶۵ء سال
 گزرنے کے باوجود وی کے قصہ آنا ہی میں پسند تے
 میں کچھوں کے جدا جدا ۱۹۶۵ سال پہلے سے۔ آج وی لوگ
 ایسے قصہ نوں بڑے شوق نال سندھ میں ایسے دریاں
 کچھ جو باتاں میں۔

① قصہ پیر ورج تخلیق:

قصہ پیر کے بارے میں وراثت شاہ
 آگے دیکھیں کہ اسے قصہ اور پستان اپنے دوستان دی

فرمائش تے اوہناں دے اسرار ۲ تے لکھا اے
 حکم من کے مینا پیرا پیراں قصہ عجب بہادر جوڑیاں
 فقرہ جوڑ کے خوب درست کیتا بھل گلارہ جوڑیاں
 بیت مینو دے وج تے بیکر کرک فریاد بہاڑنوں توڑیاں
 سبھا اون کے زبیر بنا دینا جویں عطر گلارہ جوڑیاں
 وارث شاہ نے اپنی تخلیق تے اپنی شاعری نوں
 در شہوار دے موتیاں دی لہری تے پیر مغز شاعری آکھیا اے

پنجاب دی تہذیب تے ثقافت دی نمائندگی

وارث شاہ نے اپنی شاعری وج بڑی خوبصورتی
 دے نال پنجابی تہذیب و ثقافت نوں بیان کیتا اے
 مبالغہ آرائی دی حد تک پنجاب دی شاعری تعریف
 کیتی اے۔ تخت پزارے نوں بہشت دا ٹکڑا تک قرار
 دتا اے

آک تخت پزارے گل لکھتے جنہاں لالچھیاں لالنگھیاں
 جھیل گھبر و مہلت البیل پزارے، سندھ آرتوں آک سواریاں
 وائے کوکل، مندرے، مچھ ملنگی نوں، اٹھاٹھ تے ہاٹھ چڑھایاں
 ایہی حدت پزارے دی آکھوسکاں گویا بہشت زمیں تے آریاں
 پنجاب وج دن چڑھن تے مہج
 ۱۷ منظر بڑی خوبصورتی نال بیان کیتا اے
 اوپدی دو جی مثال پورے پنجابی ادب دے

جزئی جو بیکری نال جان کر سہانہ سی، شیوا وودہ دروچہ دروچہ نال فی
 یوٹی جی صحافت مردوں آن روشن بندوں آن الیہ آن جملانی فی
 پانی لائن نوں کامیاں کھو جتھے، گادھی تے ران جملانی نئی
 و خصوصاً زکریا دیاں پھڑی تھیجے، باننگاں مسٹر کیمیاں ملو انیاں فی

عورتاں دے حقوق دی نمائندگی:

تیسرے عورتاں دے حقوق دی نمائندگی
 کرن واری کتاب آکھیا جاوے تے غلط بیوری گا۔ اوس وقت دے
 پنجاب وچ کڑی دی مرضی نوں اتنی اہمیت فی دی جانیدی
 سی جو ماں بے دی مرضی بیوندی سی دھیاں نوں زبردستی
 پاا وچ پاا لہنی بیوندی سی۔ حالانکہ اسلام وچ وی
 منڈے تے کڑی دی مرضی نوں خالص مقام حاصل اے۔ پیر تے
 کردار نوں حقوق نسواں دی اک آواز کیا جاوے تے نہا
 لے بیوری گا۔

دے وے را پنجیا واء میں اہل تھکی ساڈے وس غنی گل بے وس بیوی
 قافیاں ماہیاں ظالماں بنجو توری۔ منڈی تندی دی و سٹی لبس بیوی
 گھر کھینڈیاں دے لبسناں میں ساڈی انہاں دے نال خسرں بیوی
 جاں جیواں گی ملاں گی ریسوریل۔ حال سال دو سٹی لبس بیوی

پیر دے کردار:

پیر دے کردار اوس وقت دے پنجاب دے کردار
 دی نمائندگی کر دے نیں۔ تے وے کردار اج دے پنجاب
 وچ وی تقابیل تھاویں مگر جودے

قاضی دا کردار:

قاضی دا کردار ایہو کردار اے

جیمز اسپیس کے کچ وی کر سکتا ہے
کھانوں و ڈھیراں بچن نہ اگھاں ایہو مارے سارا
ساریاں قامناں نوں

سیتی ڈاکر دار
شہطان شطونگے پتھ جوڑن، سیتو گرو تے
اسی جگہ لیا رے
سیتو عورتاں دے جھوٹ فریب تے مکاری جا

ڈاکر دار اے
واریت شان دیکھو ٹنگ لنگی نوں شطون دی کلا
جگہ بندی اے۔

فردین ملاح ڈاکر دار:

ایہ او ڈاکر دار اے جیمز اسپیس دے کچھے
کچ وی کر سکتا اے ایہ ڈاکر دار اج وی پنجاب دے ملاح اے
بیسر کھول تے پتھو ج کھیں جا بیٹری دے پار اتارناں
آتے ڈھیلیا مقصد ج کن کھائیں جا بیٹری نوں زمین تے مافا رے
جیمز اکیڈے دے تے لقر منوں سسھوں اوس دے م سورا نا آکھ
زور آوری بیٹری تے آن جیڑھے ادھے واٹر تے تھوہ کے مازناں

کیر لوٹاں تے ضرب الامتازاں دا ورتاؤ

کیر جانتھے اٹو کس تری بہسی۔ اچی براہ دی وٹھو جھبی اے
واریت شاہ چھیا تھے خلو کو لو کھاویں اپنا ہی تڑھ کھا تے

مکدی گل:

واریت شاہ قصہ پیر نکھ تے ہر دو کھنیش

کونج وی بیبر ۷۷ قصبہ نون بڑے شوق نال مسدے میں
النشاء اللہ خان النشاء فی الس دربارہ وج آر شاعر
آکھیاے

کہانی حوسناٹی بیبررا بخیرتی
تو ایل در کو بیجا بڑوں ز لوت لیا